

Pestvogels *Bombycilla garrulus* foerageren op Jeneverbes *Juniperus communis*

Jan Grotenhuis

De Pestvogel *Bombycilla garrulus* is in Drenthe een jaarlijkse verschijning (van Dijk & van Os 1982), ze komen in zeer klein tot vrij klein aantal (1-101 exemplaren) voor, met name in de periode november-maart. Het voorkomen heeft een invasieachtig karakter. In 2004 en 2005 zijn er bijvoorbeeld behoorlijk wat waarnemingen gedaan in Noord-Nederland (diverse bronnen). Vaak houden ze zich op in bebouwde kommen, in Drenthe is in de periode t/m 1981 99% van de vogels in bebouwde kommen aangetroffen (van Dijk & van Os 1982). Daarbuiten worden ze dus zelden gezien.

Bekend is dat Pestvogels echte besseneters zijn in de wintermaanden: *Rubus*, *Malus*, *Crataegus*, *Sorbus*, *Rosa*, *Prunus* (n = 2650) (Glutz von Blotzheim & Bauer 1985). In Drenthe worden genoemd: Roos (3), Geldersche Roos (2), Cotoneaster (2), Hulst (1), Klimop (1), Lijsterbes (1), Berberis (1), Meidoorn (1) en Jeneverbes (1) (van Dijk & van Os 1982). Cramp & Simmons (1988) noemen 0-2% Jeneverbes in het dieet. Glutz von Blotzheim & Bauer (1985) vermelden dat de Jeneverbes in Fenno Scandinavië en Noord Rusland één van de belangrijkste herfst- en wintervoedselbronnen is. Met name in "spätwinter" worden de bessen regelmatig gegeten en zijn dan belangrijke voedselbronnen voor terugtrekkende Pestvogels.

Bij onderzoek bleek een Pestvogel dagelijks wel 500 bessen van de Cotoneaster te kunnen verwerken (Glutz von Blotzheim & Bauer 1985). Letterlijk staat er: *die Gefrässigkeit des Vogels ist oft betont worden*. Jeneverbessen zitten vaak vol met bessen. Meestal enkele honderden, soms wel tot 20.000 bessen (Knol 2004). Bij ons zouden dit dus best belangrijke voedselbronnen kunnen zijn op de terugtrek. Zeker als het om struwelen gaat. Veel lokale avifauna's bij ons reppen niet over de Jeneverbes als voedsel. Ten dele heeft het er mee te maken dat de Jeneverbes niet overal of zeer spaarzaam voorkomt. Maar waar de soort wel voorkomt wordt de bes als voedsel niet genoemd, zoals in Westfalen, Noord Brabant, Limburg, Friesland, Gelderland en Overijssel. Cramp & Simmons (1988) melden specifiek nog Hongarije. Ook in Drenthe is het foerageren op Jeneverbessen slechts één keer geconstateerd.

In 2004 werd in Drenthe de Grote Jeneverbes Avond georganiseerd, dit naar aanleiding van het uitkomen van het alarmerende Alterra rapport over de toekomst van de Jeneverbes (Knol 2004). Dit heeft geresulteerd in de oprichting van het Jeneverbesgilde en in tal van activiteiten in het kader van bescherming en aandacht voor de Jeneverbes (www.jeneverbesgilde.nl). Tevens is als doel gesteld zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over de ecologie en wetenswaardigheden. De betekenis voor broedvogels is al eerder beschreven door Scharenburg en Grotenhuis (1984). Van de niet broedvogels is tot nog toe weinig gepubliceerd. Bekend is dat de Kramsvogel *Turdus pilaris* foerageert op de bessen. In Duitsland heet deze soort zelfs *Wacholderdrossel* (*Wacholder* is de Duitse naam voor Jeneverbes).

Op 13 januari 2001 nam Melle Buruma een groepje van ca. 10 Pestvogels waar op Jeneverbessen in het Drouwenerzand. In hetzelfde gebied is een groepje van 10-11 vogels gemeld op Jeneverbes op 4 februari 2005 (website Lauwersoog). Recentelijk nam

het Jeneverbesgilde op 24 november 2005 bij een quick scan van het jeneverbesstruweel van het Terhorsterzand minimaal drie vogels waar. Bij een terreinbezoek op 12 februari 2005 aan het Haselühner Kuhland in Niedersachsen ging het verhaal dat ook daar zeer recentelijk Pestvogels in Jeneverbessen waren gezien (mondelinge mededeling Ernst Plenz). Een goede reden om dit eens te publiceren en wellicht ook om eens anders naar de mystiek rond Jeneverbessen te kijken. Want zeg nou zelf, een Pestvogel in een Jeneverbes, dat maakt je dag toch goed ?!! We roepen iedereen op om waarnemingen (ook oude !) door te geven en ook waarnemingen van andere Jeneverbesetende vogels door te geven.

Dank

Melle Buruma, Jan van Ginkel en Ernst Plenz worden bedankt voor hun bijdrage.

Summary: Bohemian Waxwings *Bombycilla garrulus* foraging on Juniper berry *Juniperus communis*

Bohemian Waxwings are invasion-like winter birds in Drenthe. They are mainly seen in built up areas where they forage on the berries of exotic bushes. On 13 January a group of 10-11 birds was observed foraging on Juniper berries in the Drouwenerzand, a remote heath land and on 4 February probably the same group was still there. On 24 November a group of at least three birds was seen foraging on Junipers in the Terhorsterzand, an area similar to the Drouwenerzand. In Fenno-Skandinavia and Northern-Russia Juniper berries are the main food in winter, especially in spring when the birds return to their breeding grounds. In temperate zones however this food resource is rarely mentioned.

Literatuur

- van Dijk A.J. en van Os B.L.J. 1982. Vogels van Drenthe. Van Gorcum, Assen.
- Cramps S. & Simmons K.E.L. 1988. The birds of the Western Palearctic, 5. Oxford University press, Oxford.
- Glutz von Blotzheim U.N & Bauer K.M. 1985. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 10/II. Aula Verlag, Wiesbaden.
- Knol W. 2004. Jeneverbes *Juniperus communis* L. in de verdrinking. Alterra rapport 942. Atrerra, Wageningen.
- Van Scharenburg K. & Grotenhuis J. 1984. De betekenis van jeneverbesstruwelen voor broedvogels. Natura 81(8): 231-237.
- Website Lauwersoog 2005
www.jeneverbesgilde.nl

Adres: Kruumten 1, 9431 LC Westerbork